

Könyvismertetés Lovászy László *Lángoló szirmok, Historiae fragmenta: száz esztendő, harminchárom történet* kötetéről¹

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN²

A *Lángoló szirmok* 33 történetből álló könyv, amely műfaját tekintve novellás-kötetnek tűnik, de ez csak látszólagos, mivel az egyes történetek után a szerző hiteles történelmi és tudományos adatokat összegző kiegészítésekkel és magyarázatokkal adja közre írásait. Az írások többnyire valós személyekről szóló történetek. Az elbeszélések izgalmasak, csavart és meglepetést is rejtenek, de nem detektívregény módjára; a 20. század történelméből ismert események kissé meglepően, moralitásunkat gyöngéden érzékenyítő módon villannak fel.

Lovászy László Gábor emberi jogi jogász, az ENSZ fogyatékos személyek jogaival foglalkozó szakértői bizottság (UNCRPD) tagja volt hosszú éveken keresztül, számos tudományos publikációja³ is e témakörben jelent meg, újabban bioetikai és biotechnológiai, illetve a robotizáció és az automatizáció témakörében is publikál a nemzetközi geopolitikai összefüggések mellett. Legutóbbi átfogó tudományos eredménye az *Európai körkép* (2020) című kiadvány Trócsányi Lászlóval közös társzerkesztői teljesítménye, de ami még ennél is fontosabb: „A hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem egyes kérdéseiről” szóló alfejezeteket 26 tagállam vonatkozásában mint önálló szerző is jegyzi. A *Lángoló szirmok* témavilága is mutatja, hogy Lovászy a kisebbségek és elnyomottak érdekének képviselőjeként szól hozzánk. A novellák a 20. században elnyomást szenvedő személyek, társadalmi csoportok sérelmeit meséli el, egészen megdöbbentő módon. A 33 történet koncepciózusan épül egymásra, de mégsem egymás folytatásaként, inkább témakörök szerint csoportosítva. Találkozhatunk a magyar múltira vonatkozó kitekintésekkel, technikai és medicánális fejlődésről szóló történetekkel, novellákkal ismert politikusokról, emberi történetekkel és emberi felismerésekkel, megvilágosodásokkal és vallomásokkal. A novellák között több is katarzist vált ki.

A kötet különlegessége, hogy népszerű politikusok is feltűnnek megdöbbentő emberi történetekbe ágyazva. A 20. század történelmi eseményei többnyire valamilyen tankönyvi verzió szerint rögzültek bennünk. Lovászy László

1 Lovászy László: *Lángoló szirmok. Historiae fragmenta: száz esztendő, harminchárom történet*. Budapest: Orfeusz, 2022.

2 Habilitált egyetemi docens, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, e-mail: jap@sze.hu

3 Lovászy László (2018): Az ENSZ fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezménye. *Szociálpolitikai Szemle*, 4(1–2), 174–178.

Lovászy László (2019): Fogyatékoság és technológia. *Szociálpolitikai Szemle*, 5(2), 55–60.

ezeket az eseményeket közlőről, a főszereplőket hétköznapibb, emberibb minőségükben mutatja be. Lenin, Churchill, Kennedy életrajzából jól ismert elemek kerülnek elő „a mi lett volna, ha így történt volna” keretbe helyezetten. Ezzel összhangot mutat, hogy a kötet mottójának a következőt választotta a szerző: „Vagy így volt ... vagy így is lehetett (volna).” Elmondhatom, hogy a választott jelmondat nagyon kifejező. Lovászy könyve bizonyos tekintetben történelemkönyv, bizonyos tekintetben fikció. Különleges ötlet egy különleges korban egy tehetséges emberi jogi szakértőtől.

Bizonyos novellák tehát uchróniának is tekinthetők, bizonyos tárcák pedig csupán tovább gondolják a történelmi faktumokat. Egyik kedvenc novellám az *Én vagyok az élet* címet viseli, amely a nácik ellen szervezkedő fiatal lány, Sophie Scholl kivégzéséről szól. A valós eseményeket feldolgozó írás finom eszközökkel ábrázolja az önfeláldozás erényét. A történet vége pedig egészen katartikus. A kivégzés pillanata előtt a megalázott, megkínzott fiatal Krisztus önként vállalt halálával áll párhuzamban, Krisztus bűnösöket megváltó, engesztelő tettét is felidézve az olvasóban. Sophie Scholl mártíromságával Lovászy kiválóan érzékenyít. A kötet egyik legerősebb mondata is itt hangzik el: „Sophie Magdalena, az én Fehér Rózsám... Ne Félj!”

Minden novella egy, a tényeket feltáró háttéranyaggal egészül ki, ahol az író elmondja a történelmi tényeket, indokolt esetben konkrét statisztikai adatokat is közölve. A novellák első olvasatra mintha nem meghatározott szempont szerint követnék egymást, de ez nem így van. A történetek koncepciózusan is kapcsolódnak egymáshoz, jól elkülöníthető módon lehet találkozni az európai, az ázsiai és az amerikai kultúra témaköreiből vett történetekkel. Ha egyetlen fő vonalat próbálnék említeni, az az elnyomottak, a kizsájtottak, a kirekesztettek Lovászy László által történő képviselése lenne. Írásaiban ott lappang a történelmi bűntények felismerése, a hatalmaságok – állam vagy domináns populáció – által elnyomottak rehabilitálása. Lovászy nem ítél, nem kiált bűnöst, és nem követel egyénhez kötött vagy kollektív büntetést sem, vagy a manapság uralkodó cancel kultúrát sem javasolja; felmutat és ezzel készlet gondolkodásra, hogy ismét a szörnyűségek ne történjenek meg. A 20. század a „homo homini lupus est” százada, a megtörténtekeket pedig nem érdemes a szőnyeg alá seperni, az ellene felszólalókat, küzdőket pedig meg kell jegyezni, és megörökíteni a múltat a későbbi korosztályoknak.

A kötet három nagy egységre tagolódik; mindegyik egységből kiemelek egyet. *A perpetuum mobile* Einstein zsenijének állít emléket, a könyv második tárcája. Azért emelem ki, mert a relativitáselmélet megfogalmazóját egészen emberi oldalról mutatja az író. Azt sejteti, hogy elgondolását talán nem magányosan, hanem első feleségével, Mileva Marić-tyal közösen hívta életre. Lovászy azt sejteti, hogy a hagyományos női szerep a tehetséges asszonyt nem hagyta tudományosan kibontakozni. Az már bizonyos, hogy Einstein a még el sem nyert Nobel-díj összegét előre felajánlotta első feleségének írásban, aki ekkorra már elvált tőle. Vajon hányan gondoltuk volna, hogy Einsteinnek a múzsánál is több kellett a relativitáselmülethez? Az újdonságnak tudós asszonyként nagyon megörültem, de el is szomorodtam, hiszen Milena Marić neve fel sem merül a relativitáselmülellettel összefüggésben a laikusok körében.

Én vagyok az Élet, Én vagyok az Igazság, Én vagyok az Út. E három, erős keresztény vallási utalást tartalmazó írásról is emlétek néhány mondatot. A kivégzés előtt álló hősnőről, a tömegek pusztítását kiöltő diktátorról és végül a tömegeket, a magzatokat gyilkoló orvostól szóló novellákban megjelenik Krisztus, láthatatlanul, egy-egy újszövetségi etikai maximát kimondva. A megfogalmazott erkölcsi tartalom erős hatással van az olvasóra. A rettegőnek gyámolítással, a diktátornak ítélettel, a bűnbánó orvosnak az engesztelés reményével helyezi a morális fejlődés ívét érzékeltetve a kötetbe Lovászy, mintegy az egész 20. század feloldozó-megbocsátó üzeneteként. A három novella egymástól arányos távolságban található, és a megszámlálhatatlan abortuszt végző Bernard N. Nathanson orvos meghasonulásáról szóló történettel zárul. A bűnei bocsánatáért könyörgő, tragikus sorsú ember képe talán az egész 20. század emberét szimbolizálja.

A kötet utolsó írása a könyv címét is adó novella, amely a könyvben egy korábbi holokauszttemát feldolgozó történetnek bizonyos tekintetben a folytatása. Az első írásban, az *Édes otthon* címűben egy hajón tragikusan menekülő zsidó családot látunk, aztán később ennek a családnak a leszármazottaival találkozunk a *Lángoló szirmok* tárcában. (Ha valaki másodszor olvassa el a novelláskötetet, meg fogja találni a kapcsot a legelső történettel is: az időt, pontosabban szólva az órát. Az óráknak további szimbolikus, más, látszólag össze nem tartozó történettel való kapcsolódásban is jelentőségük van, hiszen például az izraeli elnökkel találkozó Churchillnél, vagy a Holdra szállásnál ugyanúgy szerepük van.) A holokausztot túlélő gyermeket a korábbi borzalmakhoz hasonló tragédia éri utol, a terrorizmus áldozata lesz, mégpedig egy Izrael államban elkövetett – egyébként megtörtént – merénylet következtében. A szörnyűségek tehát nem tűntek el az idővel, az agresszió mindig jelen lesz. Fontosnak tartom kiemelni, hogy Lovászy elbeszélése nem csupán a zsidósággal történetek miatti szomorúságot váltja ki az olvasóban, hanem az erőszak elleni erős tiltakozást is.

Összegzésképpen elmondhatom, hogy a kötet azon túl, hogy kiváló olvasmány, elgondolkodtató, és történelmi, politikátörténeti ismeretekkel is gazdagítja olvasóját. A *Lángoló szirmok* erős érzelmi töltéssel rendelkezik, a harminchárom történet mindegyike tartalmaz etikus tanulságot, morális üzenetet, kiváltja a gyengébbekkel szembeni együttérzésünket, felébreszti a segíteni akarást.